

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Dordt onder kritiek

De Kroniek in dit juli/augustusnummer wordt al in juni geschreven. Dat betekent dat je moeilijk tegen de directe kerkelijke actualiteit kunt aanleunen. Maar ook dan is er stof genoeg om de kerkelijke situatie nader te bekijken. En dan met name op het punt van de omgang met de belijdenis. In dat kader wil ik met u kijken naar een tweetal publicaties uit Nederlands gereformeerde kring, waarin kritiek wordt geleverd op de Dordtse Leerregels. U begrijpt, dat raakt wel degelijk de kerkelijke actualiteit. Het gaat om zaken van fundamenteel belang. Het gaat niet om een eenvoudig onderwerp. Dat maakt deze Kroniek wat moeilijker dan u gewend bent. Wil ik grondig op de zaken ingaan, dan ontkom ik er niet aan. Ik hoop dat u dat voor een keer voor lief wilt nemen.

H. de Jong: VAN OUD NAAR NIEUW

De eerste publicatie waarnaar ik met u wil kijken, is van de hand van drs. H. de Jong, Nederlands gereformeerd emeritus-predikant: VAN OUD NAAR NIEUW. DE ONTWIKKELINGSGANG VAN HET OUDE NAAR HET NIEUWE TESTAMENT.¹ Het boek bevat vier opstellen, die zich alle vier bewegen rond het thema van de verhouding tussen het Oude en het Nieuwe Testament.

Op de weg van oud naar nieuw ontmoet De Jong twee ‘reuzengestalten’: Sion (het heiligdom) en David (de koning). De Jong noemt ze de twee duidelijkste voorgestalten van Christus, ‘de twee benen waarop de heilsbelofte van het Oude Testament zich naar Christus heenspoedt’ (p. 7/8).

Deze thematiek beheerst heel het boek. De Jong tekent het beeld van een zandloper. Het verbond met Adam (het mensheidsverbond) vernauwt zich tot het verbond met Israël (Sinaïverbond). Naast het Sinaïverbond (ik mag ook zeggen: midden in het Sinaïverbond) komt het verbond met David te staan. En aan David is de belofte van de tempelbouw verbonden. Zo krijg je twee lijnen: David en Sion. Die lijnen komen samen in Christus. Dan wordt het weer zoals in het begin en krijg je de verbreding naar de mensheid.

De opeenvolging van Sinaïverbond en Davidverbond is zowel een zaak van concentratie als representatie. Het Sinaïverbond heeft zo z’n eigen zwakheid. Het is voorwaardelijk. En struikelt over menselijke ongehoorzaamheid. Het Davidverbond daarentegen is onvoorwaardelijk. Zo gaat dat Davidverbond het Sinaïverbond dragen. Het David/Sionverbond is in het Sinaïverbond ‘neergelaten’, omdat het geloofsantwoord van de menselijke partij in het verbond achterwege bleef. De weg van het heil loopt nu via je geloofshouding tegenover David/Sion = Christus. Zo hoor je bij de ‘rest’, waarover het Oude Testament spreekt: het volk dat zich tot het Davidverbond bekeert.

Verkiezing

Die gedachtegang beheerst ook het denken van De Jong over de verkiezing. Zoals er tweërlei verbond is, is er ook tweërlei verkiezing. Je hebt een Israëlverkiezing en een Davidverkiezing. Ook hier is diezelfde tweefasenstructuur. De verkiezing van Gods volk in de tijd is zoveel als een voorlopig en voorwaardelijk heilshandelen van God, dat onontwikkbaar heenleidt naar de ontmoeting met Christus, de uitverkorene bij uitstek. Door de in zichzelf onverdienstelijke daad van het geloof in Hem (of in één van zijn voorgestalten) krijgt men aan zijn eeuwig definitieve verkiezing deel.

Op deze manier probeert De Jong ruimte te laten voor de menselijke verantwoordelijkheid. Die blijkt bij hem toch wel erg veel accent te krijgen. Pas door het geloof in Christus wordt je verkiezing eeuwig en definitief. In de weg van geloof in Christus mag ieder tot die rest behoren en kan die rest ook groeien. Het gaat dan ook niet om een afgesloten getal, van eeuwigheid af bepaald. De Jong meent dan ook dat er geen sprake is van een *persoonlijke* predestinatie van eeuwigheid af. Eigenlijk kan dat in strikte zin alleen van Christus gezegd worden.

Verkiezen is bij De Jong dan ook vooral een *dynamisch* begrip. Het gaat bij verkiezen en verwerpen om 'geloofsvoorwaardelijke' termen. Te zeer acht hij de verkiezing binnen de gereformeerde traditie vereenzelvigd geraakt met de eeuwig-definitieve voorbeschikking tot de zaligheid (p. 322). Tegelijk - en dat verheldert het betoog eerlijk gezegd niet - ontkent hij ook weer niet, dat bij God het eeuwig lot vastligt. Daar is God *God* voor. 'Maar het is de vraag of wij hier veel aan hebben en of de Schrift daar wel zo nadruk op legt als men te Dordt gedacht heeft' (p. 280). Desalniettemin - De Jong wil 'nadrukkelijk zeggen dat we de eeuwig-definitieve voorbestemming van de mens tot de (on)zaligheid niet willen ontkennen. Zij is met het God-zijn van God gegeven' (p. 315). Er zitten aan de verkiezing en de voorbeschikking zowel een geopenbaarde als een verborgen zijde, een 'clair' en een 'obscur'. Over de eeuwige voorbeschikking kun je pas achteraf iets zeggen, en blijkbaar dan nog steeds niet over individuele personen. Volgens De Jong is DL V, 8 dan ook een spaak in heel de verkiezingsleer van Dordt. Wat van God uit definitief is, is wat ons betreft voorwaardelijk, voorlopig en aan het geloof gebonden. Het definitieve is alleen bij Christus te vinden. 'Nergens, tenzij bij Christus, hebben die voorbeschikking-en-verkiezing van de Schrift de eeuwig-definitieve betekenis. In feitelijke zin evenwel en deels ook wel in andere bewoording komt deze eeuwig-definitieve verkiezing-en-voorbeschikking aan de randen van de bijbelse boodschap wel voor, met name in retrospectieve verbanden' (p. 342).

Maar hoe komt het dan dat de één wel gelooft en de ander niet? Daar stopt volgens De Jong het doorvragen over de verkiezing. Het gaat in de geloofsrelatie tussen de Almachtige en de gelovigen, tussen Christus en de zijnen om een niet nader te ontrafelen interactie, waarin eerst en laatst niet goed meer te onderscheiden vallen. 'Vervaging dus van het probleem, het geloof is immers tegelijk daad van ons en gave van God' (p. 326).

De Jong onderbouwt zijn stelling met een verkenning van wat de Bijbel zegt over verkiezen en verwerpen (en aanverwante termen), en met een brede uitleg van diverse bijbelteksten. Het voert binnen het kader van deze Kroniek te ver om dat allemaal uit te werken. Trouwens, het verhaal wordt er niet zoveel anders van. In alle toonaarden komt het verhaal over de verkiezing erin terug.

Eerlijk gezegd vind ik dat ook de zwakte van De Jongs uitleg van de bijbelteksten in kwestie. Ik kreeg het onaangename gevoel, dat er geëxegeseerd wordt vanuit een *sjabloon* dat over de teksten heen gelegd wordt. Vaak krijgt de uitleg dan ook iets speculatiefs. Er wordt soms van alles en nog wat aangenomen. Dat geeft aan dit hoofdstuk ook iets vermoeiends. Dr. E.A. de Boer heeft in DE REFORMATIE (jaargang 78, nrs. 24, 25 en 26) - al heeft ook hij zijn kritiek - nogal wat lovende woorden aan dit boek gewijd. Schriftgeleerd! Het spijt mij. Inderdaad is De Jong een geleerde, die weet wat er theologisch te koop is. Maar in dit boek heeft zijn uitleg van de Schrift mij vaak teleurgesteld. Ik heb wel betere producten van hem in handen gehad. En dat schrijf ik niet alleen omdat ik het wat de hoofdstelling betreft met De Jong oneens ben. Ook vanuit zijn eigen perspectief vind ik de exegetische argumentatie vaak gekunsteld.

Dordtse Leerregels

De Jong heeft op de Dordtse Leerregels niet alleen kritiek. Hij waardeert de manier waarop de Leerregels tegenover de remonstranten opkomen voor het genadekarakter van het heil. Ook roemt hij de bekende paragraaf DL I, 17 over de zaligheid van jong gestorven kinderen: daar wisten ze

prachtig de verborgen verkiezing verbondsmatig in te vullen. Het maakt zijn kritiek op de DL er niet minder om:

1. de DL hebben - in het spoor van Calvijn - de bijbelse verkiezing eenzijdig vereenzelvigd met de eeuwig-definitieve voorbeschikking. Al heeft De Jong er ook wel weer begrip voor - Efeziërs 1: 4 en 5 laten naast elkaar zien dat verkiezing en voorbeschikking wisselwoorden kunnen zijn -, terecht vindt hij het niet. Ook in Efeziërs 1 zou het gaan om een voorlopige en voorwaardelijke voorbeschikking;
2. wanneer je zo tegen de verkiezing aankijkt, komt de menselijke verantwoordelijkheid in het gedrang en komt Christus te laat aan bod. Christus komt pas na de verkiezing en voorbeschikking (DL I, 6) in beeld, als bijkomend besluit (DL I, 7 '... die Hij *ook* van eeuwigheid af gesteld heeft tot middelaar ...'). In de DL ontbreekt dan ook de prachtige uitdrukking van Calvijn, dat Christus de 'spiegel van onze verkiezing' is;
3. de manier waarop de DL in hoofdstuk II spreken over de verzoening, dat Christus zijn leven alleen gaf voor degenen die krachtens de verkiezing al zijn schapen waren (Joh. 10:15, DL II, Verwerping der dwalingen 1 en 7), haalt alle troost uit Jezus' pastorale woord weg: nu moet je eerst weten of je wel schaap van Christus bent;
4. er kan begrip zijn voor de intentie van Dordt om slechts van één enkele verkiezing te willen weten (zie DL II, Verwerping der dwalingen 2): achter alle fases van de verkiezing staat Gods ene genadige heilswil. Echter, de tweefasenstructuur zoals De Jong die ziet, brengt een zachtheid in de verkiezingsleer, die in de DL ontbreekt. 'Die kennen immers slechts één enkele verkiezing en die dan nog met de eeuwig-definitieve predestinatie gevuld en jagen ons daardoor onbedoeld de stuipen op het lijf' (p. 337).

Balans

Ik wil met u de balans opmaken. Ook nu heb ik een heleboel moeten laten liggen. Er zijn nog heel wat kritische vragen aan De Jong te stellen. Bijvoorbeeld ten aanzien van wat hij schrijft over de verkiezing van het goede: 'We komen met die verkiezing van het goede ergens tussen Dordt en Arminius terecht, ze geeft enig vat op Gods verkiezing van personen en houdt die weg uit de sfeer van willekeur' (p. 196). Dus toch verkiezing (op grond) van kwaliteiten? Ook wat De Jong schrijft over de 'voorbereidende genade' (p. 327v), roept bij mij grote vragen op. Ik moet die nu wel laten liggen. En concentreer mij op de hoofdzaken:

1. ik constateer dat de kritiek van De Jong zich niet beperkt tot aanmerkingen op ongelukkig woordgebruik in de confessie of tot incidentele vraagtekens bij de uitleg van een schriftwoord, maar echt de in Dordt *beleden leerinhoud* raakt;
2. terecht constateert De Jong, dat het bijbelse spreken over 'verkiezen' en 'verwerpen' veelkleuriger is dan de manier waarop de Dordtse Leerregels dat doen. De vraag is echter, of de Dordtse Leerregels bij hun leer over Gods eeuwig besluit van verkiezing en verwerping de Schrift juist hanteren. Niet of zij een complete verkenning bieden van de bedoelde woordvelden. Dus: is de leer van Dordt naar de Schrift en is het schriftberoep daarvoor valide?;
3. met name schriftplaatsen als Romeinen 8, 9 tot 11 en Efeziërs 1:4,5 spelen hier een belangrijke rol. Om met deze laatste schriftplaats te beginnen: op geen enkele manier geeft de tekst er aanleiding toe om de uitverkiezing in Christus vóór de grondlegging der wereld en de voorbestemming tot het zoonschap in Christus in *geloofsvoorwaardelijke* zin op te vatten. God heeft *ons* van eeuwigheid af in Christus uitgekozen. En die keus van Gods welbehagen ging aan ons geloof vooraf, is er ook de bron van. De Jong moet niet de kenweg van onze uitverkiezing in Christus (inderdaad: de weg van het geloof in Christus) verwarren met Gods keus in Christus van eeuwigheid af. Dan hoef je je ook niet in allerlei bochten te wringen bij Romeinen 8, over de gulden keten van het heil. Die God tevoren gekend heeft, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld van zijn Zoon. Hier is het toch echt het

kind van God, dat door God van tevoren gekend en bestemd werd tot het heil in zijn Zoon. Dan kun je ook royaal recht doen aan wat er staat in Romeinen 9 over Jakob en Esau, waar verkiezing en verwerping duidelijk *voorbekoming* zijn: nog voor de kinderen goed of kwaad hadden gedaan, *opdat het verkiezend voornemen van God zou blijven!*;

4. dan kun je ook onbekommerd schriftplaatsen lezen als Handelingen 13:48 (allen die bestemd waren tot het eeuwige leven, kwamen tot geloof) en 1 Petrus 2:8 (over ongelovigen, die zich aan het Woord stoten, waartoe zij ook bestemd zijn). De Jong komt hier niet verder dan: 'Zulke teksten die over het eeuwige definitieve van de voorbestemming spreken functioneren in de Schrift als hoeders van het geheimenis dat om de uitverkiezing heen hangt en dat niemand in staat is op te klaren. Het is voor ons ook nodig dat we daar bij tijd en wijle aan herinnerd worden, om onze plaats te weten voor God' (p. 280/281). Dat is wel heel erg zuinig gezegd. Schriftwoorden als deze spreken onomwonden van goddelijke voorbestemming. En onderstrepen hoezeer genade echt *genade* is;
5. met De Jong erken ik dat de kenweg van de verkiezing het geloof in Jezus Christus is. De Christus van de verkiezing is de Christus van de beloften die in geloof aanvaard willen zijn. Een mens moet zich niet willen verdiepen in het verborgen boek van Gods eeuwige raadsbesluiten, maar moet leven bij het open boek van Gods beloften. Wat heeft Calvijn daarover inderdaad prachtige dingen gezegd! Maar - ook Dordrecht wijst die weg! De weg van de middelen, de weg van het geloof!;
6. daarmee is niet ontkend dat de Dordtse Leerregels het spreken van Calvijn over Christus als 'spiegel van de verkiezing' in deze expliciete vorm missen. Laat mij mezelf eens citeren: 'Dat de geloofszekerheid steunt op Gods Woord, wordt in D.L. V, 10 met zoveel woorden uitgesproken. In I, 12 wordt ook als eerste kenmerk het ware geloof in Christus genoemd. Dat is dezelfde Christus als over wie in I, 7 gesproken werd. In Christus gelovend ontvangen de uitverkorenen zekerheid over hun verkiezing. Tegelijk moet erkend worden, dat dit element in de Dordtse Leerregels niet verder uitgewerkt wordt' (J.G. WOELDERINK. OM DE 'VASTE GROND DES GELOOFS'. DE ONTWIKKELING IN ZIJN THEOLOGISCH DENKEN, MET NAME TEN AANZIEN VAN VERBOND EN VERKIEZING', Heerenveen 2000, p. 533/534). Onder invloed van Beza kreeg de verkiezingszekerheid uit de vruchten van de verkiezing een sterkere nadruk. Maar nog steeds als geloofsconclusie;
7. het verwijt dat de Dordtse Leerregels Christus pas in I, 7 na het eigenlijke verkiezingsbesluit uit I, 6 zouden noemen, is niet typerend voor De Jong. Het heeft vaker geklonken, o.a. bij C. Graafland. Wat mij bij De Jong wel verbaast, is dat hij zich niet confronteert met wat zowel C. Trimp als J. Kamphuis tegenover dit verwijt hebben gesteld. Namelijk, dat het in DL I, 7 helemaal niet om een tweede, bijkomend besluit gaat. DL I, 7 wil zeggen: *Aldus*, in het verkiezen van Christus, heeft God de verkorenen gemaakt tot Christus' leden, dat alles is begrepen in het 'uitverkoren in Christus'. Het 'ook' heeft niet de kracht van een 'daarna', maar van een 'eveneens' (zie breder mijn proefschrift, p. 530v). Ook in de reactie van De Jong op dr. E.A. de Boer (in DE REFORMATIE, jaargang 78, nr. 27) speelt de argumentatie van Trimp/Kamphuis geen enkele rol.

A. van der Dussen: DE OMGEKEERDE WERELD

Het boekje van dr. Ad van der Dussen, DE OMGEKEERDE WERELD. OVER DE STREKKING VAN DE BIJBELSE VERKONDIGING VAN GODS VERKIEZING, verscheen in 2002.² Het heeft een ander karakter dan het boek van H. de Jong. Dat zou je populair-wetenschappelijk kunnen noemen. Van der Dussen heeft een andere opzet. Zijn betoog heeft een uitgesproken praktische inslag. Niet dat de theologie ontbreekt. Aan het einde van elk hoofdstuk is een paragraaf 'Theologische lijnen' toegevoegd.

In deze 'Theologische lijnen' komen ook de Dordtse Leerregels ter sprake. Als predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerken stemt Van der Dussen met deze belijdenis in. Bepaalde

kernachtige passages eruit geeft hij dan ook graag aan zijn lezers door. ‘Tegelijk maken zij theologische keuzes, waarvan gevraagd kan worden of zij altijd recht doen aan het Oude en Nieuwe Testament. Daarom heb ik in het kader van de schets van de “Theologische lijnen” ook enige kritische vragen aan het adres van de Leerregels weergegeven’ (p. 8).

Dubbele predestinatie

Er staan in het boekje van Van der Dussen veel aansprekende passages. Mooi is het om te zien hoe hij zich aansluit bij het spreken van DL I, 9 en 10, dat Gods verkiezing niet is *uit* het geloof maar *tot* het geloof (p. 22). Ook bij de afwijzing van Arminius door Dordt sluit Van der Dussen zich kennelijk aan (p. 31v).

Meer moeite heeft Van der Dussen met de manier waarop de DL gebruik maken van Romeinen 9 tot 11. Daar brengen de Leerregels volgens hem Paulus’ specifieke vraagstelling niet in rekening. Met als gevolg dat de Leerregels geen aandacht geven aan de problematiek rond de positie van Israël. En bovendien spitst nu alles zich toe op Gods eeuwig raadsbesluit om enkelingen te behouden. Dat Gods verkiezing ook betrekking heeft op zijn heilsplannen, die Hij in het geheel van de wereldgeschiedenis gestalte geeft, komt daardoor niet uit de verf. Van der Dussen ziet deze wat hij noemt ‘eenzijdige interpretatie’ o.a. gecorrigeerd door Herman Ridderbos (p. 43v).

Overigens is het aardig om de uitleg van Romeinen 9 tot 11 van Van der Dussen te leggen naast die van H. de Jong. In verschillende opzichten gaan zij uiteen. Eigenlijk ben ik wel blij dat de Dordtse Leerregels geen uitgebreide exegese geven van Romeinen 9 tot 11. Ze verwijzen ernaar om de werkstijl van de verkiezende God aan te geven. Niet om een uitputtende uitleg te bieden, waarover altijd verschil van mening mogelijk blijft. Ook Van der Dussen maakt niet hard, dat deze omgang van de confessie met de Schrift onjuist is.

Toch blijkt ook voor Van der Dussen de leer van Dordt over de dubbele predestinatie een heikel punt. Voor het woord predestinatie - voorbeschikking - loopt hij niet weg. Maar tegelijk is Gods eeuwige verkiezing gekoppeld aan het optreden van de Here Jezus. ‘Gods verkiezing komt pas tot leven als de Here Jezus zijn grote daden verricht. Wil je dus weten wat Gods eeuwige verkiezing inhoudt? Kijk dan naar wat Christus doet, en je ziet het voor ogen!’ (p. 69). Mooie woorden, daar niet van. Maar wil Van der Dussen soms suggereren, dat bij het eeuwig verkiezingsbesluit zoals de DL daarover spreken, Christus buiten beeld bleef? Zijn reserve tegenover Calvijn en de DL op dit punt (p. 73) roept bij mij vragen op. Helemaal wanneer een besluit van dubbele predestinatie (verkiezing en verwerping) ronduit afgewezen wordt (p. 79). En daaraan de vraag verbonden wordt, of de Dordtse Leerregels met hun spreken over een besluit van verkiezing en verwerping wel recht doen aan het Nieuwe Testament, en zo - onbedoeld - de kracht van Gods universele genade verzwakken (p. 82). Terecht constateerde drs. P.L.D. Visser een zekere onhelderheid bij de schrijver in het spreken over Gods verkiezing. Al is wel duidelijk dat Van der Dussen Gods verkiezingsbesluit dynamisch duidt (zie bespreking in ND van 25 november 2002).

Daarmee lopen de problemen van De Jong en Van der Dussen met de Dordtse Leerregels voor een groot deel parallel. Veel van wat ik schreef in reactie op De Jong, geldt dan ook richting Van der Dussen. Hoeveel vragen er ook over blijven voor ons menselijk verstand, deze historisering en dynamisering van de goddelijke verkiezing van eeuwigheid af, doet geen recht aan wat de Schrift zegt over Gods voornemen en zijn genade die ons in Christus gegeven is vóór eeuwig tijden (2 Tim. 1:9v).

Omgang met de belijdenis

Ik heb geprobeerd - voor zover binnen de beperkte grenzen van een Kroniek mogelijk - om u enig inzicht te geven in deze kritische geluiden binnen Nederlands gereformeerde kring ten aanzien

van de Dordtse Leerregels. Ik constateer bij beide scribenten - bij De Jong het meest expliciet - inhoudelijke afwijking van dit belijdenisgeschrift. Waarbij zij mij van hun 'gelijk' absoluut niet overtuigd hebben. Helaas ontbreekt het mij op dit moment aan de ruimte om dit verder toe te lichten. Tegelijk, legt u zelf maar de taal en de tekstverwijzingen van de DL naast de argumenten van deze scribenten. De confessie kan wel voor zichzelf spreken. En haar schriftberoep kan wel tegen een stootje. Mocht u de BEKNOPTTE GEREFORMEERDE DOGMATIEK van J. van Genderen/W.H. Velema in huis hebben (Kampen 1992), leest u dan ook vooral eens de bladzijden over de uitverkiezing door (p. 200v).

Hier noteer ik echter een inhoudelijk leerverschil met twee Nederlands gereformeerde predikanten. Die met hun kritiek niet in de kerkelijke weg gaan, maar daarover vrijmoedig publiceren. Zonder dat hun daarbij een strobreed in de weg wordt gelegd. Al eerder heb ik in deze rubriek de uitspraak van H. de Jong aangehaald, dat hij daarin typisch Nederlands gereformeerd is; voor deze sympathetisch-kritische omgang met de belijdenis is in zijn kring alle ruimte (NADER BEKEKEN, jaargang 10, nr. 11; het citaat van De Jong kwam uit het ND van 5 oktober 2002). Mij geeft dat in ieder geval veel reden tot ongerustheid. Omdat ik soms een zekere argeloosheid van onze kant richting Nederlands Gereformeerde Kerken proef. Zowel materieel als formeel blijkt de gereformeerde belijdenis er niet werkelijk veilig. Wat dat betreft is er sinds de jaren zestig van de vorige eeuw niet echt iets veranderd.

Tenslotte

Dordt onder kritiek. Die kritiek blijft niet tot Nederlands gereformeerde kring beperkt. Je kijkt best vreemd op, wanneer een gereformeerde bonder als dr. W. Verboom - als het gaat om Gods verwerping - Arminius dicht bij Paulus ziet staan... (RD van 22 april 2004; zie ook CV/KOERS juni 2004, p. 62-65). Terwijl Dordt hier juist zo afgewogen spreekt en afweet van het verschil tussen verkiezing en verwerping: niet op dezelfde manier! Al gaat het zowel bij verkiezing als verwerping om een eeuwig besluit van God (in *dat* opzicht is er parallellie), bij de verwerping gaat het anders toe dan bij de verkiezing. Verwerpen is laten in de doemwaardige toestand waarin een mens zichzelf gebracht heeft. Gaat een mens verloren, dan is dat altijd eigen schuld. Terwijl verkiezing vrije genade is. Te danken aan de vrije gunst die eeuwig God bewoog. Zijn gunst in Christus! Bij dat Evangelie willen de Dordtse Leerregels ons bewaren. Een gereformeerde kerk heeft dan ook alle reden om zuinig te zijn op haar confessie. Er staan grote belangen op het spel, de eer van Gods naam voorop. Jammer, telkens weer die aanvallen op Dordt. Helemaal wanneer die komt uit kringen die zich gereformeerd noemen. Aanvallen die ook nog eens zo vaak herhaling van zetten zijn. Gereformeerde kerken, let op uw zaak!

Afgesloten op 16 juni 2004.

Noten:

¹ Omdat van dit boek een recensie-exemplaar werd ontvangen, geef ik hier de complete gegevens door. Het boek verscheen in 2000 bij uitgeverij Kok te Kampen (ISBN 90 435 0607 9, 397 pag.). De prijs is €27,90. Overigens wordt hier geen volledige bespreking gegeven, maar krijgt vooral het onderdeel over de verkiezing de aandacht.

² Verschenen bij Buijten en Schipperheijn, Amsterdam (ISBN 90 5881 059 3, 92 pag.); de prijs is €10,-.